

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

בס"ד

סוג בחינה: בגרות לבתי ספר על יסודיים

מועד בחינה: דוגמה

מספר שאלון: 029-282

היסטוריה חמ"ד

(לימודי חובה תכנית חדשה)

2 יחידות לימוד (רכיב ה-30%)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה שני פרקים.

הפרק הראשון בנושא 'משברי המודרנה' והפרק השני בנושא 'עלייה', קליטה והתיישבות במדינת ישראל.
בכל פרק – 3 שאלות. על התלמיד לענות על 2 שאלות בכל פרק. סך הכול – 4 שאלות. לכל שאלה 25 נקודות.
בכל פרק תהיה שאלת טקסט חזותי (אין חובה לענות עליה).

פרק ראשון - (2X25) – 50 נקודות

פרק שני - (2X25) – 50 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

בהצלחה!

מינהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' נייד: 050-6282363 פקס' 02-5604018

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

bilhagl@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

הערות כלליות:

- א. איננו מתחייבים לניסוחים המופיעים ב'בחינה לדוגמא' באופן מדויק.
- ב. השאלות מנוסחות בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד. הן מופנות באופן שווה לתלמידים ולתלמידות.
- ג. לבחינה מצורף תשובון.
- ד. הבחינה לא עברה עריכה לשונית ובקרה טסטולוגית.

בהצלחה רבה!

בלהה גליקסברג

מפמ"ר היסטוריה ומפ"א אזרחות בחמ"ד

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרק ראשון: משברי המודרנה

לפניך 3 שאלות. יש לענות על 2 שאלות. לכל שאלה 25 נקודות.

1. לפניך כרזת תעמולה מתקופת המשטר הנאצי בגרמניה. ציין אחד מן המאפיינים של דמות הגרמני על פי הכרזה שלפניך. במה עוסק הגרמני המופיע בכרזה?
הסבר כיצד המאפיין שציינת מבטא את אחד מעקרונות האידיאולוגיה הנאצית.
הסבר כיצד הפעולה בה עוסק הגרמני המופיע בכרזה מבטאת את אחד מעקרונות האידיאולוגיה הנאצית.

2. הצג והסבר שתי סיבות לצמיחת המשטרים הטוטליטריים במחצית השנייה של המאה העשרים.
3. הצג דרך אחת בה פעל השלטון הקומוניסטי או הפאשיסטי כדי לסחוף אחריו את ההמונים מרצון, ודרך נוספת בה פעל השלטון הקומוניסטי או הפאשיסטי כדי לסחוף אחריו את ההמונים בכפייה.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

פרק שני: עלייה, קליטה והתיישבות בשנות ה-50

לפניך 3 שאלות. יש לענות על 2 שאלות. לכל שאלה 25 נקודות.

4. ציין מהו הדימוי שבחר הקריקטוריסט דוש לזרם העולים בעלייה הגדולה. הסבר מדוע לדעתך הוא בחר בדימוי זה.
הצג טענה אחת של החולקים על עמדתו של בן גוריון בנושא העלייה הגדולה.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

5. הסבר מהי מדיניות כור ההיתוך.

הצג שני ביטויים של מדיניות זו המופיעים בקטע שלפניך.

"... יש התולים את מדיניות הסלקציה בהחלטה להפסיק זמנית את העלייה כדי לשפר את קליטתם הכלכלית והחברתית של העולים שכבר הגיעו. ב־1951 סבלו יושבי המעברות מתנאי דיור קשים וממחסור בתעסוקה.

היו שהאמינו כי אי סיפוק צורכיהם הפיזיים של העולים יפגע בהם וימנע מהם את האפשרות להשתלב במדינה מבחינה תרבותית לעומת זאת, כך האמינו, דאגה לשיכון ולתעסוקה ושיתוף במסגרות החינוך והפעילות הפוליטית יגרמו לעולים להשתנות ולהידמות לחברה הקולטת. הווה אומר שההשתלבות התרבותית הייתה תלויה בהצלחת ההשתלבות הכלכלית. למדינה לא היו משאבים חומריים ורוחניים כדי להתמודד ברזמנית עם שתי משימות הקליטה - הכלכלית והחברתית. הפסקה בקליטה לזמן מסוים הייתה, נחוצה כדי להעניק למדינה 'מרווח נשימה' ולאפשר לה לקלוט קליטה תרבותית את העולים שהגיעו עד לאותה עת. את המעמסה הגדולה ביותר היוו העולים שלא יכלו לממן את עצמם והיו לעול על תקציבי הקליטה, הבריאות והסעד.

(מתוך אבי פיקאר ראשיתה של העלייה הסלקטיבית בשנות החמישים)

6. הצג בעיה חברתית אחת שהייתה במעברות.

הצג שתי סיבות לכך שהמעברות הוקמו בסמיכות ליישובים וותיקים.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

תשובון:

פרק ראשון:

1. **מאפיינים:** גבוה, חסון, בריא, בעל מראה ארי טהור.
פעולות: עוסק בבניה.

- דמותו הארית הטהורה מבטאת את תורת הגזע העוסקת בעליונות הגזע הארי במדרג הגזעים, כשהעליונות מתבטאת על ידי דמות המשדרת עוצמה.
- עיסוק בבניה מראה על שורשיות, צמיחה, יציבות וחיבור לאדמה - גרמניה יוצאת לדרך חדשה עם מנהיג חזק.
- האידיאולוגיה הנאצית גרסה כי הגזע הארי הוא גזע יוצר תרבות ובונה, מה שבה לידי ביטוי במעשיה של הדמות בכרזה.

2. **שתי סיבות:**

- א. יכולות טכנולוגיות שהתפתחו – במחצית השנייה של המאה ה-20 היו בנמצא יכולות טכנולוגיות אשר הביאו למצב בו המשטרים טוטליטריים יכלו ליצור את הדברים הבאים:
  - תקשורת המונים – אשר הביאה למצב שבו היה ניתן ליצור מערכת תעמולה יעילה ורחבת היקף, אשר הדגישה את האידיאולוגיה הטוטליטרית.
  - הטרור אף הוא עמד על יסודות של טכנולוגיה – האזנות ומעקבים התאפשרו בעקבות הטלפונים ומכשירי מעקב אחרים, וכן מסילות הברזל איפשרו הגליה.
- ב. האידיאולוגיה והפרקטיקה המודרנית – הקמת המדינה הריכוזית והאמונה בקידמה היו בסיס למדינות טוטליטריות.
- ג. תיעוש, עיור וחיפוש אחרי שייכות – האדם המודרני, פעמים רבות, התנתק מגורמים אשר היו מקנים לו ביטחון: הכנסייה, אשר סיפקה למאמינים תקווה נחלשה ורבים עברו תהליכי חילון, העיור לקח אנשים ממשפחתם בכפרים והביא אותם לחיי בדידות בערים גדולות ושינוי התעסוקה והמעבר לתיעוש הביא למצב של חוסר ביטחון כלכלי. במצב זה חיפש האדם במודרני מסגרת אחרת של שייכות, המשטרים הטוטליטריים, עם השליט דמוי האל, היוו דת חדשה וסיפקו משמעות ותקווה לאדם המודרני.
- ד. יאוש מהמודרנה בעקבות מלחמת העולם הראשונה –
  - מלחמת העולם הראשונה הייתה מלחמת טוטלית, והביאה למצב שבו האזרחים הרגישו שלא ניתן יהיה לקבוע מדיניות ללא התבססות על רצונם. בארצות המנצחות אכן התחזקה הדמוקרטיה, אך בארצות המנוצחות, כשגבר התסכול, הביאו ההמונים לעלייה של שליטים טוטליטריים.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

- לאחר המלחמה צפו אנשים לכך שהעולם יתוקן ויצעד לכיוון טוב יותר, מה שפעמים רבות לא התרחש. על רקע תחושות קשות שעלו בעקבות משבר זה התאכזבו רבים מן הדמוקרטיה ופנו למשטר טוטליטרי.
- משברים כלכליים – לאחר המלחמה התרחשו משברים כלכליים קשים שנבעו מן המלחמה העולמית ומתהליכים כלכליים שהתרחשו בעקבותיה. הדבר הביא רבים לחפש מנהיגים חזקים אשר הבטיחו ישועה.
- האלימות – יש הסוברים שהאלימות הקשה אשר התרחשה במלחמת העולם הראשונה הביאה למצב שבו האנושות 'התרגלה' לאלימות שכזו, ולכן אלימות זו יכלה לבוא לידי ביטוי אף במשטרים הטוטליטריים.

3. סחיפת המונים ברוסיה הקומוניסטית או באטליה הפשיסטית :

אטליה		רוסיה	
כפיה	רצון	כפיה	רצון
1. שינוי שיטת הבחירות ושימוש באלימות כדי ליצור מצב של מפלגה יחידה.	1. פיתוח עיקרון המנהיג ופולחן אישיותו – באטליה מוסוליני הואדר כמנהיג אחד ויחיד ואמצעי התקשורת פעלו ליצור תדמית של אישיות חזקה.	1. מפלגה אחת – המפלגה הקומוניסטית הייתה המפלגה היחידה החוקית בברה"מ.	1. פולחן אישיות של המנהיג – סטאלין במיוחד השתמש באמצעי התקשורת על מנת להאדיר את אישיותו.
שימוש בטרור – המשטר באיטליה יצר משטרה חשאית ופעל באלימות נגד מתנגדיו.	2. מתן אוטונומיה לכנסייה הקתולית בותיקן – הכנסייה הייתה חזקה מאוד באיטליה, ומוסוליני החליט לתת לאפיפיור שליטה על הוותיקן. בכך הביא לכך שהכנסייה תתמוך בו, וכן הביא לאהדת הציבור.	2. שימוש בטרור – בברה"מ הוקמה משטרה חשאית, בתי דין מהפכניים - הגליות של גורמים אשר נראו כמסוכנים למשטר. - בימיו של סטאלין התרחשו רציחות רבות של מתנגדי משטר, ורציחות אלו מכונות 'טיהורים'. כך הביא	2. שימוש בתעמולה וחינוך – המשטר הסובייטי השתמש באמצעי התקשורת ומוסדות החינוך בכדי להעביר את האידיאולוגיה הקומוניסטית ולחזק את המשטר. כמו כן, התרבות גם היא גויסה בכדי להשפיע על ההמונים.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

<http://www.gov.il> : "שער הממשלה"

<http://www.education.gov.il> : כתובת אתר המשרד

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

		המשטר את הציבור לתמיכה בקומוניזם.	
	3. תעמולה וחינוך – גם באיטליה פעלו אמצעי התקשורת והתרבות, כמו גם החינוך להפצת האידיאולוגיה הפשיסטית.		
	4. מדיניות חוץ תקיפה – מוסוליני הכריז כי הוא רוצה לחדש את ימי הזוהר של רומא העתיקה, ויצא במדיניות חוץ תקיפה אשר הייתה אמורה להביא להתפשטות איטליה ולכיבושים. כך הביא לאהדת העם, אשר שמח להחזרת גאוותו.		

פרק שני:

4. דוש מדמה את זרם העולים בעלייה הגדולה לענן המוריד גשם. דימוי זה מבטא את היותה של העלייה כענן המוריד גשם מבורך ומפריה. כשם שגשם מפריה את האדמה ומצמיח גידולים כך העלייה תתרום לצמיחת המדינה החדשה / האדמה לא תהפוך מצחיחה למצמיחה ללא הגשם, כך גם ללא העלייה ההמונית לא תתגשם המהפכה הציונית.

החולקים על עמדת בן גוריון נקטו בגישה של עלייה מבוקרת וסלקטיבית:

- מדינת ישראל צעירה וחסרת ניסיון ותתקשה בקליטת עלייה המונית..
- מדינת ישראל העומדת בפני לחצים ביטחוניים וכלכליים תתקשה לקלוט עלייה המונית.
- יש עולים שיהוו נטל בריאותי.
- עליית המוני עולים דתיים ומסורתיים תסכן את אופייה הסוציאליסטי והחילוני של המדינה.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה": <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

5. מדיניות כור ההיתוך : גישה שבה נקטו מנהיגי המדינה עם הקמתה על מנת ליצור תרבות ישראלית .

לשם כך יש :

-להתיך יחד את כל המרכיבים האתניים והתרבותיים השונים שהביאו עמם העולים וליצור תרבות חדשה שאינה זהה לשום מרכיב קודם.

-לנתק את העולים מהמסורות הישנות וליצור ישראלי חדש, אנטי גלותי.

ביטויים של תפיסת כור ההיתוך המופיעים בקטע זה :

" אי סיפוק צורכיהם הפיזיים של העולים יפגע בהם וימנע מהם את האפשרות להשתלב במדינה מבחינה

תרבותית"- משפט זה מבטא את השאיפה לכך שהעולים יעברו שינוי תרבותי.

" ...יגרמו לעולים להשתנות ולהידמות לחברה הקולטת"- משפט זה מבטא את השאיפה לבניית חברה מסוימת, צברית וסוציאליסטית.

6. בעיה חברתית שהייתה במעברות :

-תושבי המעברות באו מגלויות שונות. השוני ברקע התרבותי, ברמת ההשכלה וההכשרה המקצועית יצרו אצלם תחושה של מרירות.

סיבות לכך שהמעברות הוקמו בסמיכות ליישובים ותיקים :

- כדי שיהיו תחת אחריות הרשויות המקומיות ולא תחת אחריות הסוכנות היהודית.

- כדי לספק לעולים עבודה.

- כדי לשתף את תושבי היישובים הוותיקים במפעל קליטת העלייה.

- כדי להביא לידי מימוש את רעיון פיזור האוכלוסין.

מ

מנהל החינוך הדתי, משרד החינוך, ירושלים 91911. טל' 02-5604119 פקס 02-5604120

כתובת אתר "שער הממשלה" : <http://www.gov.il>

כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>